

8D10141 – «Медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған «Қазіргі кезеңдегі жүйелі васкулиттер: клиникалық-зертханалық сипаттама және науқастарды жүргізу стратегиясын оңтайландыру» диссертациялық жұмысын орындаған ізденуші

АУАНАСОВА АКЕРКЕ ТҮРЕБЕКОВНАҒА

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІНІҢ

ШКІРІ

Докторант А.Т. Ауанасованың диссертациялық жұмысы ревматологияның өзекті пәнаралық мәселелерінің бірі аутоиммунды жүйелі васкулиттерді зерттеуге арналған. Жүйелі васкулиттер (ЖВ) диагностикасы клиникалық көрінісінің күрделілігіне және аурудың сирек кездесетіндігіне байланысты күрделі мәселе болып табылады. ЖВ мақсатты мүшелердің/ағзалардың зақымдалуына, мүгедектікке, өлімге, сонымен қатар қаржылық шығындардың артуына алып келетін, сәйкесінше, науқастың өмір сүру сапасының нашарлауына себеп болатын күрделі аурулар тобы. Аталған ауру тобын уақытылы диагностикалауға және науқастардың өмір сүру болжамын жақсартуға қатысты алғашқы буын дәрігерлерінің, кең бейінді дәрігерлердің және ревматологтардың хабардарлығы мен сауаттылығын арттыру ерекше маңызға ие. Осылайша, диссертациялық зерттеу жұмысының өзектілігі денсаулық сақтаудың өзекті мәселелерін көрсететін бірнеше факторлармен түсіндіріледі.

Ізденушінің зерттеу мақсаты науқастардың клиникалық-зертханалық деректерін ескере отырып, қазіргі кезеңдегі Қазақстан Республикасында ЖВ науқастарын жүргізу тактикасын оңтайландыру болып табылады. Сонымен қатар ізденушімен келесі зерттеу міндеттері тұжырымдалды: ЖВ бойынша 2019, 2020, 2021 жылдардағы ЖВ науқастарының демографиялық, клиникалық-анамнестикалық ерекшеліктерін зерттеу, ҚР және шет елдердегі денсаулық сақтау саласы мамандарының ЖВ қатысты білімі мен түсініктерін бағалау, SARS-CoV-2 инфекциясы мен екпеден (вакцинациядан) кейін алғаш рет пайда болған ЖВ талдау, ЖВ жүргізу стратегиясын оңтайландыру үшін ұсыныстар әзірлеу.

Докторанттың зерттеу әдістерін таңдауы толығымен негізделген және қойылған міндеттерге сәйкес келеді. Атап айтқанда, диссертациялық зерттеу жұмысы әдебиеттерді іздеудің сауатты стратегияларын қолдануды қамтитын әдістемеге, ретроспективті зерттеуге, бірақатар клиникалық жағдайларды зерттеуге (әлемдік тәжірибеде және Қазақстан Республикасында ЖВ клиникалық жағдайларын зерттеу) және бір мезетті көлденең зерттеуге (cross-sectional study) (денсаулық сақтау саласының мамандары арасында онлайн-сауалнама жүргізу) негізделген.

Зерттеу нәтижелері COVID-19 инфекциясы мен COVID-19 вакциналары бастапқы васкулит фенотиптеріне ұқсас ЖВ тудыруы мүмкін екенін көрсетті.

ЖВ диагностикасының кешігуіне әкелетін факторларды бағалау барысында ЖВ деңгейінің салыстырмалы түрде төмен болуы және алғашқы буын дәрігерлерінің жеткіліксіз хабардар болуы, ЖВ клиникалық белгілерінің біркелкі еместігі диагностиканың кешігуін болжайды. Жалпы тәжірибелі дәрігерлердің, терапевттердің, сонымен қатар кең бейінді дәрігерлердің хабардарлығын арттыру, науқастардың ревматологиялық көмекке уақытылы қол жеткізуіне, ЖВ әсерінен болатын зақымданулардың азаюына, өмір сүру сапасының жақсаруына әкелетін уақытылы емдеудің басталуын қамтамасыз етеді. ЖВ науқастарының демографиялық, клиникалық-анамнестикалық ерекшеліктерін ретроспективті зерттеу науқастарда қант диабеті, темір тапшылығы анемиясы, жүректің ишемиялық ауруы, артериалды гипертония және асқазан-ішек жолдарының аурулары сияқты коморбидті аурулары бар екендігін көрсетті. Зерттелген популяцияда науқастардың 3/1-де мүгедектік анықталды, басым бөлігінде II топ мүгедектігі.

Бір мезетті көлденең зерттеу (онлайн-сауалнама) нәтижесінде денсаулық сақтау саласының мамандары арасында АНЦА-мен байланысты васкулитерге қатысты диагностика мен науқастарды жүргізуде гетерогенділік анықталды. COVID-19 (SARS-CoV-2) кезінде науқастарды жүргізуге қатысты ортақ консенсус жоқ екендігі анықталды.

«COVID-19 (SARS-CoV-2) кезінде және COVID-19 (SARS-CoV-2) екпесінен кейін ЖВ басқару бойынша ұсыныстар» әзірленді. Әдістемелік ұсыныстар аутоиммунды ревматологиялық аурулары бар науқастарға медициналық көмек көрсететін медицина қызметкерлеріне, сондай-ақ медициналық жоғары оқу орындарының студенттері мен резиденттеріне нұсқаулық ретінде әзірленді.

Ғылыми зерттеу жұмысының нәтижелері бойынша ізденушімен 2 авторлық куәлік алынды: «COVID-19 кезіндегі және COVID-19 екпесінен кейінгі жүйелі васкулиттерді басқару бойынша ұсыныстар» (№39155); «Дәрігерлердің COVID-19 кезінде антинеитрофилді цитоплазмалық антиденелермен байланысты васкулиттерді (ANCA) (AAV) басқаруды бойынша түсініктерін бағалауға арналған сауалнама» (№38061). Сонымен қатар аталған жұмыстар медициналық ұйымдардың және оқу орындарының клиникалық және оқу-әдістемелік жұмыстарына енгізілді.

Диссертациялық зерттеу жұмысы барысында ізденуші **15 баспа** жұмысын жариялады. Оның ішінде **Scopus citescore** ақпараттық базасында ағылшын тіліндегі **6 мақала** жариялады:

1. Original article (түпнұсқа мақала) «Physicians' perceptions of antineutrophil cytoplasmic antibody-associated vasculitis: an online survey report in the time of the COVID-19 pandemic», «Clinical Rheumatology» журналы (Ұлыбритания, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, прорентиль 70; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 3);

2. Original article (түпнұсқа мақала) «The impact of the COVID-19 pandemic on patients with systemic vasculitis: a single-centre retrospective study» «Rheumatology International» журналы (Германия, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, процентиль 71; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 2);
3. Review article (әдеби шолу) «New-onset systemic vasculitis following SARS-CoV-2 infection and vaccination: the trigger, phenotype, and outcome», «Clinical Rheumatology» журналы (Ұлыбритания, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, процентиль 70; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 3));
4. Original article (түпнұсқа мақала) «Clinical and anamnestic features of patients with systemic vasculitis: a single-centre retrospective study» «Rheumatology International» журналы (Германия, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, процентиль 71; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 2);
5. Review article (әдеби шолу) «Diagnostic delays in systemic vasculitis: The causes, implications and outcome » «Rheumatology International» журналы (Германия, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, процентиль 71; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 2);
6. Case- based review (клиникалық жағдайға негізделген әдеби шолу) «SARS-COV-2 as a trigger of IgA vasculitis: a clinical case and literature review» «Rheumatology International» журналы (Германия, Scopus деректер базасы бойынша: квартиль (Q) 2, процентиль 71; JCR (Web of Science) бойынша квартиль (Q) 2));

және

Қазақстан Республикасы, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми баспалар тізіміне енген

Review article (әдеби шолу) «Systemic vasculitis in Kazakhstan: a complex research approach» «Central Asian Journal of Medical Hypotheses and Ethics» (CAJME) журналы (Қазақстан Республикасы, БҒСБК ұсынған ғылыми баспалар тізімі).

Сондай-ақ ізденушімен халықаралық конференция материалдарында **8 жарияланым** (Қазақстан Республикасы, Жапония, Польша, Өзбекстан) жарияланды.

Докторант А.Т. Ауанасованың диссертациялық жұмысының мазмұны тұтастық пен ішкі бірлікке ие. Зерттеу кезеңінде жарияланған барлық

мақалаларда бір-бірімен логикалық байланыс орнатылған. Ғылыми мақалаларда өзекті ақпарат, кең библиографиялық тізім және дұрыс құрастырылған кестелер мен суреттер бар. Ғылыми мақалалардың мазмұны зерттеудің жарияланған тақырыбына толық сәйкес келеді және зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толығымен жауап береді.

Ізденуші ғылыми міндеттерді орындауда дербестік пен бастамашылықтың жоғары деңгейін көрсетті. Ізденуші зерттелетін мәселе тақырыбы бойынша жарияланған барлық дереккөздерге өз бетінше талдау жүргізіп, әдеби шолу жасады. Зерттеу мақсаты мен міндеттерін дұрыс қоя отырып, зерттеу дизайны мен методологиясын дәл анықтай білді. Аурухана базаларынан деректерді жинап, оңдеп және талдап, ғылыми нәтижелерге қол жеткізді. Алынған зерттеу нәтижелері бойынша ғылыми тұжырымдар шығарып, тәжірибелік ұсыныстарды дайындады. Зерттеу барысында ревматологтарға және денсаулық сақтау саласының басқа да мамандарына арналған халықаралық сауалнаманы құрастыруға, енгізуге, таратуға қатысты. Сондай-ақ, докторант «COVID-19 (SARS-CoV-2) кезінде және COVID-19 (SARS-CoV-2) екіпесінен кейін ЖВ жүргізу бойынша ұсыныстар» әзірледі. Жарияланған мақалалардың абсолютті көпшілігінде докторант бірінші автор және корреспондент автор болып табылады.

А.Т. Ауанасованың докторантура кезеңіндегі Scopus деректер базасына сәйкес Хириш индексі- 2, ал жоғарыда аталған мақалалардың citations саны 20-дан аса. Бұл ізденушінің жұмысымен халықаралық ғылыми қоғамдастықтардың қызығушылығының бірден бір көрсеткіші деп сеніммен айта аламын.

2021 жылдан бастап докторант А.Т. Ауанасова халықаралық рецензияланатын журналдардың тұрақты рецензенті болып табылады: «Clinical Rheumatology», «Rheumatology International», «Journal of Korean Medical Science», «Central Asian Journal of Medical Hypotheses and Ethics (CAJME)». Сондай-ақ «Central Asian Journal of Medical Hypotheses and Ethics (CAJME)» және Scopus дерекқорына енген импакт-факторы жоғары Journal of Clinical rheumatology журналдарының редакциялық алқасының құрамына еніп, «Social Media Advisor» қызметін атқарып келеді.

А.Т.Ауанасова докторантура кезеңінде зерттеу жұмыстарын халықаралық конференцияларды баяндады. Атап айтқанда, Жапонияда өткен **JCR 2024 (Japan College of Rheumatology)** конгресінде «Travel support grant» жеңімпаз атанып, баяндама жасауға спикер ретінде шақырылды.

Докторант өзінің қызметі мен оқуы барысында ЖОО өткізілетін түрлі іс-шараларға белсенді қатысып, өзін сауатты, біліктілігі жоғары маман ретінде көрсетті. Диссертациямен жұмыс жасау барысында А.Т.Ауанасова өзін зерттеудің мақсаты мен міндеттерін нақты анықтай алатын, қол жеткізген нәтижелерге дұрыс талдау жасай алатын адал, еңбекқор, жан-жақты ойлау қабілеті бар, білікті зерттеуші ретінде көрсете білді. А.Т.Ауанасованың

ғылыми кеңесшісі ретінде ізденушінің диссертациялық жұмысын толығымен аяқтағанын, сонымен бірге алға қойылған міндеттерді орындап, зерттеу мақсатына қол жеткізгенін растаймын.

Қорытындылай келе, АУАНАСОВА АКЕРКЕ ТУРЕБЕКОВНАНЫҢ философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған «Қазіргі кезеңдегі жүйелі васкулиттер: клиникалық-зертханалық сипаттама және науқастарды жүргізу стратегиясын оңтайландыру» атты диссертациялық жұмысы дербес аяқталған ғылыми зерттеу болып табылады деп сеніммен айта аламын.

Зерттеу нәтижесінде алынған нәтижелер жаңа, тәжірибелік денсаулық сақтау саласы үшін және денсаулық сақтау саласының мамандарына білімін жетілдіруде маңызды. АУАНАСОВА АКЕРКЕ ТУРЕБЕКОВНАНЫҢ ғылыми жұмысы философия докторы (PhD) дәрежесін алуға қойылатын барлық талаптарға толық сәйкес келеді, докторант 8D10141 – «Медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық.

Ғылыми кеңесші,
м.ғ.к, профессор

М. С/

Есиркенов М.М.

ҚУЖАТТАРДЫҢ ҚОЛДАРЫН АЙҚЫНДАЙМЫН
ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН
МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
ҚАДРЛЫҚ ҚЫЗМЕТ БӨЛІМІ

